

Klassamhället och döden

INKOMST- OCH UTBILDNINGSKLYFTORNA HAR FÅTT
STÖRRE BETYDELSE FÖR HUR LÄNGE VI LEVER

Mats Wingborg

Katalys publikationer

- No1: Välfärden är vinsten
No2: Svar på tal om vinster i välfärden
No3: Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
No4: Slaget om den likvärdiga skolan
No5: Hälften kvar och hela framtiden
No6: "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
No7: Vägen till en likvärdig skola
No8: Fallet järnvägen
No9: Björklundeffekten
No10: Åtstrammingsdoktrinen
No11: En röst på SD är en röst på högern
No12: Mest åt de rika
No13: Färre lärare ger vinsten!
No14: Ordens makt i politiken
No15: Handbok för en ny kulturminister
No16: Städhjälp och bartender för alla?
No17: Förklaringar till SD:s framgång
No18: Utan segel i vänstervinden – eftervalsanalys
No19: I frihandelns goda namn
No20: Från massarbetslöshet till full sysselsättning
No21: Vägen till en likvärdig skola – skolpolitisk årsbok 2015
No22: Jämlikhet är lösningen!
No23: En för alla, alla för vem?
No24: Måste vi jobba 8 timmar per dag?
No25: Kapitalet i tjugoförsta århundradet
No26: Piketty på tre röda
No27: Porten kallas trång
No28: Partierna och jämlikheten
No29: Anställningsformer i Sverige
No30: Med låg kvalitet som affärsidé
No31: Den blåbruna röran
No32: Spagat över väljarkåren
No33: I skuggan av TTIP: Ceta
No34: Postkapitalism: Vår gemensamma framtid
No35: Massivt stöd för jämlikhetspolitik
No36: Pensionssveket
No37: Med integrationen som murbräcka
No38: Finansialiseringen av Sverige: på väg mot nästa kris?
No39: Sänkta löner funkar inte
No40: Klass, identitet och politisk mobilisering
No41: Arbetarlitteraturen och klassamhället
No42: Arbetarklassens symboliska utplåning i medelklassens medier
No43: Mediekapitalet
No44: Nomaderna på den svenska arbetsmarknaden
No45: Det nya arbetslivet: management-by-stress
No46: Svängdörrarnas förlovade land
No47: Vilka är "vi" i jämställdhetspolitiken?
No48: Klassamhällets tystade röster och perifera platser
No49: En fråga om klass i framtidsstaden Malmö
No50: I väntan på klasspolitik
No51: Medelklassens förändrade maktposition
No52: Professionerna, mellanskikten och klassanalysen
No53: Klassamhällets rasifiering i arbetslivet
No54: Arbetarrörelsens blinda fläck
No55: Ägande- och förmögenhetsstrukturen och dess förändring sedan 1980
No56: Välfärdsmodellens omvandling
No57: Klass och hälsa
No58: Klassamhället och döden

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan. 6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko.

Mats Wingborg är skribent och utredare, skriver bland annat åt Katalys.

Grafisk form och sättning: Petter Evertsén & Jesper Weithz/Revoluform

Besök vår hemsida: www.katalys.org

Sammanfattning

- Medellivslängden har ökat i Sverige, men inkomstnivå och utbildningsbakgrund har fått allt större betydelse för hur länge människor lever.
- Den tiondel av kvinnorna som tjänar mest lever sju år längre än den tiondel som tjänar minst. För män är motsvarande skillnad ännu större, den rikaste tiondelen lever nio år längre än den fattigaste tiondelen.
- För den tiondel av kvinnorna som tjänar minst har medellivslängden stått still under 20 år. För alla andra grupper har medellivslängden ökat (även om den ökat mest för de rikaste).
- Medellivslängden för de rikaste har ökat rejält på grund av en minskad dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar. Dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar har minskat även för dem med låga inkomster, men där har förändringen varit marginell.
- För kvinnor med låga inkomster finns en överrepresentation av dödlighet i lungcancer och andra lungsjukdomar.
- De personer som har störst sannolikhet att leva länge har höga inkomster, lång utbildning och är kvinnor. Starkast är samvariationen mellan hög inkomst och långt liv.

Innehåll

Sammanfattning	3
Förord	6
1. Ökad medellivslängd men större skillnad beroende på klasstillhörighet	8
2. Klass och kön	9
3. Klass och geografi	10
4. Medellivslängd, klass och kön i ett internationellt perspektiv	11
5. Orsaker till att klasstillhörighet alltmer påverkar medellivslängden	13
6. Politisk analys: Framsteg i välfärd har främst gynnat de mest välbärgade	15
Källor och vidare läsning	16
Noter	19

Klassamhällets återkomst och behovet av en ny analys

Sedan 1980-talets mitt har de varit försvunna. Men det 21:a århundradet har inletts med klassernas och klassamhällets återkomst i den politiska diskussionen.

Den vilda, nyliberala kapitalism som kraschade 2008 visade på kapitalets hänsynslösa makt och en skriande ojämlikhet. De oinbudnas och utslutnas politiska protester återinförde ordet "arbetarklass" i ett bekymrat borgerligt språkbruk. I de senaste politiska valen i Storbritannien, Frankrike och USA har arbetarklassen och dess röster plötsligt kommit att ställa sig i centrum för den politiska debatten. "Populism" blev plötsligt det fulaste ord liberala förståsigpåare kunde tänka sig.

Det är just här, i skarven mellan kapitalets revansch – för 1900-talets demokratisering, sociala rättigheter och ekonomiska utjämning – och olika former av ett begynnande folkligt uppror, som Katalys publicerar den här serien kritiska analyser av dagens svenska klassamhälle.

Under lång tid har det saknats en uppdaterad klassanalys av Sverige. År 1972 gjorde Göran Therborn den första moderna klassanalysen av Sverige, publicerad i tidskriften Zenit. Den följdes upp av en omarbetad och kraftigt utvecklad upplaga 1982, *Klasstrukturen i Sverige 1930-80* (1981). På uppmaning av sociologen Erik Olin Wright gjorde Göran Ahrne tillsammans med Hedvig Ekerwald och Håkon Leiulfstrud en ny klasstudie i mitten av 1980-talet: *Klassamhällets förändring* (Arkiv förlag, 1985). Dessa tre skrifter var i första hand kartor över rådande och potentiella samhällskrafter. Klassamhällets ojämlikhet togs på den tiden som självklar. Göran Therborn publicerade sedan 1989 ett arbete om borgarklassens uppkomst i Sverige, tillsammans med en analys av den moderna svenska statens framväxt, *Borgarklass och byråkrati i Sverige*. På senare tid har han ägnat en hel bok åt ojämlikheten i *Ojämlikhet dödar* (2015).

Det var i samband med ett seminarium om den sistnämnda boken på bokmässan i Göteborg 2016 som frågan restes om en ny klassanalys. På det fackliga idéinstitutet Katalys hade tankarna kring hur detta skulle åstadkommas funnits sedan starten 2012. På Marx-dagarna i Stockholm i november 2016 talade Göran Therborn om klassanalys och intresset visade sig närmast överväldigande. En lista skickades runt för intresserade att bidra och följa arbetet med en ny klassanalys av Sverige. I anslutning till Socialistiskt Forum i Stockholm hade vi ett första gemensamt sammanträde och Katalys gav Göran Therborn uppdraget att tillsammans med Katalys kansli leda det arbete som nu resulterat i en rapportserie vari den rapport du nu håller i din hand, ingår.

Resultatet blev början på en rörelse bland klassintresserade forskare och intellektuella. Ett trettiotal skribenter har medverkat. Tre större seminarier har genomförts, det första i Stockholm och de två följande på LO:s folkhögskola Runö i Åkersberga. De enskilda rapporterna har utvärderats och kommenterats av en redaktionskommitté bestående

» **UNDER LÅNG TID
HAR DET SAKNATS EN
UPPDATERAD KLASS-
ANALYS AV SVERIGE**

av Göran Therborn, Daniel Suhonen, Åsa Odin Ekman, Sven Hort, Niels Stöber och Enna Gerin. I huvudsak har respektive rapportförfattare ägnat sig åt sina special- och intresseområden. För några teman har vi sökt upp författare. Resultatet är en unik rapportserie om det svenska klassamhället i det 21:a århundradet.

» **RESULTATET ÄR EN
UNIK RAPPORTSERIE
OM DET SVENSKA
KLASSAMHÄLLET**

När de senaste klassanalyserna gjordes i början på 1980-talet var Sverige som minst ojämnt och löntagarnas ställning på arbetsplatserna och arbetsmarknaden som starkast. Full sysselsättning rådde. Välfärdsstaten var för alla och ägdes av medborgarna. Könshållandena höll på att förändras i mer jämställd riktning, i sex- och familjeliv liksom i arbetslivet. Arbetarrörelsens partier samlade den stora majoriteten av lönearbetarnas röster och den främlingsfientliga extremhögern fanns ännu inte på kartan.

Allt detta och mer till har förändrats sedan dess. *Finansifieringen* av ekonomin har skärpt kapitalets makt över företag och arbete, samt ökat inkomstklyftorna. Den hemmagjorda kraschen på 1990-talet gjorde slut på den fulla sysselsättningen. Den offentliga sektorn har gjorts om till en skattebetald vinstmarknad, och landet till ett skatteparadis för miljardärer.

Arbetarrörelsens krav på trygghet och jämlikhet har vänts till en verklighet av växande otrygghet och ojämlikhet. Det gamla landet med stor utvandring har blivit ett med stor invandring, och med det har politiken fått en ny dimension. Dessa och andra förändringar, deras orsaker, innebörd och konsekvenser, är kärnan i de rapporter som utgör denna klassanalys.

Vår förhoppning är att dessa rapporter och projektets sammanfattande analys ska stimulera en vitaliserad samhällsdebatt som inte stannar vid att beskriva dagens klyftor och existerande ojämlikheter, utan också kan inspirera till handling att i grunden förändra dem.

Göran Therborn & Daniel Suhonen

KAPITEL 1.

Ökad medellivslängd men större skillnad beroende på klasstillhörighet

Förändringen av medellivslängden i Sverige visar både på en positiv och en negativ utveckling:

» **KLASSKLYFTORNA MÄTT I FORM AV INKOMSTNIVÅER HAR MED ANDRA ORD FÅTT STÖRRE BETYDELSE FÖR MEDELLIVSLÄNGDEN**

- Det positiva är att medellivslängden i Sverige aldrig har varit så hög som nu. Medellivslängden var år 2015 84,0 år för kvinnor och 80,3 år för män.¹
- Det negativa är att klyftan i medellivslängden har ökat mellan de 10 procent av befolkningen som tjänar mest och de 10 procent som tjänar minst. Bland kvinnor lever i dag den tiondel som tjänar mest sju år längre än den fattigaste tiondelen. För män är motsvarande skillnad ännu större: den rikaste tiondelen lever nio år längre än den fattigaste tiondelen.²

Klassklyftorna, mätt i form av inkomstnivåer, har med andra ord fått större betydelse för medellivslängden. Gruppen med lägst inkomster har halkat efter. I den gruppen finns arbetslösa och sjukskrivna, men också deltidsarbetande i låglöneyrken. Det handlar bland annat om undersköterskor, butiksanställda och barnskötare.³

Även utbildningsnivån har fått större betydelse för hur länge människor i Sverige lever. De med eftergymnasial utbildning lever allt längre jämfört med de med enbart förgymnasial utbildning.⁴ Skillnaden i medellivslängd mellan de med kort och de med lång utbildning började öka redan i början av 1980-talet.⁵

Om vi jämför inkomsternas och utbildningens betydelse för medellivslängden har inkomsterna trots allt störst betydelse. Eller uttryckt på ett annat sätt, för den som vill leva länge är höga inkomster viktigare än lång utbildning, även om båda faktorerna har betydelse.⁶

KAPITEL 2.**Klass och kön**

Det finns skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hur medellivslängden utvecklas och påverkas av klass- och utbildningsklyftor:

- Under en 20-årsperiod har medellivslängden ökat för hela befolkningen, med ett undantag. Det handlar om de kvinnor som befinner sig längst ner i samhällspyramiden. För den tiondel av kvinnorna som tjänar minst har medellivslängden stått stilla.⁷ Likaså har medellivslängden stått still för kvinnor med kort utbildning.⁸ Vissa undersökningar tyder till och med på att den förväntade medellivslängden har sjunkit för kvinnor med enbart grundskoleutbildning och för de 10 procent av kvinnorna som har lägst inkomster.⁹
- När det gäller förändringen över tid visar olika forskningsrapporter på skilda resultat när det gäller kvinnor och män. En rapport pekar på att inkomstnivåernas betydelse för medellivslängden har ökat mer för män än för kvinnor under en 20-årsperiod. När medellivslängden för de 10 procent som tjänar mest har jämförts med de 10 procent som tjänar minst visar det sig att skillnaden i medellivslängd för män ökat med två år och med ett år för kvinnor.¹⁰ En annan rapport redovisar ett motsatt resultat, enligt den har ojämlikheten i medellivslängd ökat mer bland kvinnor än bland män. I den undersökningen används flera mått för att mäta ojämlikhet grundat på utbildning och inkomstnivå. Enligt rapporten har ojämlikheten i dödsrisker för kvinnor ökat mellan 10 till 36,5 procent (beroende på vilket mått som används) under den mätta 14-årsperioden. För männen har ökningen varit mindre. Om inkomstfördelning används som mått har ökningen för män varit obefintlig, medan det däremot finns en viss ökning om jämlikhet mäts utifrån utbildningsnivå.¹¹

» **VISSA UNDER-
SÖKNINGAR TYDER
TILL OCH MED PÅ ATT
DEN FÖRVÄNTADE
MEDELLIVSLÄNGDEN
HAR SJUNKIT FÖR
KVINNOR MED
ENBART GRUND-
SKOLEUTBILDNING**

Sammanfattningsvis har klass- och utbildningsbakgrund större inverkan på mäns än på kvinnors medellivslängd, men när det gäller den senaste utvecklingen ger olika forskningsrapporter olika resultat. En pekar på att ojämlikheten i dödlighet framför allt ökat bland män och en annan att ökningen varit störst bland kvinnor. En förklaring till de skilda resultaten kan vara att de använt olika mått för att mäta jämlikhet och studerat olika tidsperioder.

KAPITEL 3.

Klass och geografi

» ENLIGT INSTITUTET SKILJER DET 18 ÅR I MEDELLIVSLÄNGD MELLAN EN KORTUTBILDAD PERSON I VÅRBY, I HUDDINGE KOMMUN, OCH EN LÅNGUTBILDAD I DANDERYD

Sverige är ett segregerat land både när det gäller inkomster och utbildningsnivå. Det påverkar också medellivslängden. De som bor i en kommun med rik och långutbildad befolkning lever i genomsnitt längre än de som bor i en kommun som är fattigare och med fler kortutbildade. SCB har tagit fram statistik som visar på medellivslängden i Sveriges 80 största kommuner. Högst är medellivslängden i Danderyd, Lidingö och Täby (gäller för både kvinnor och män).¹²

I de tre kommuner med lägst medellivslängd finns skillnader mellan kvinnor och män. För kvinnor är medellivslängden lägst i Sundsvall, Piteå och Landskrona. För män är medellivslängden lägst i Eslöv, Landskrona och Sandviken.¹³

Skillnaderna är märkbara. Kvinnor i Danderyd lever i genomsnitt 86,4 år medan kvinnor i Landskrona lever 82,4 år, det vill säga en skillnad på fyra år. Män i Danderyd lever 83,2 år, medan män i Sandviken lever 78,4 år, det vill säga en skillnad på 4,6 år.¹⁴

Flera undersökningar pekar också på märkbara skillnader i medellivslängden inom kommuner, det gäller särskilt Sveriges tre största städer.

I Stockholm har kvinnor på Östermalm högst medellivslängd, de lever i genomsnitt i drygt 86 år. Det är tre år längre än kvinnorna i Skärholmen som i snitt blir 83 år. Även för män i Stockholm är medellivslängden högst på Östermalm med 82 år, medan männen i Skärholmen har en medellivslängd på 78 år.¹⁵

I Malmö är motsvarande skillnad något större än i Stockholm. Där skiljer det sju år i medellivslängd mellan de mest välmående stadsdelarna och de fattigaste.¹⁶ Störst är emellertid skillnaderna i medellivslängd i Göteborg. Där lever kvinnorna i Långedrag 7,5 år längre än kvinnorna i Bergsjön. Männen i Långedrag lever hela 9,1 år längre än männen i Bergsjön.¹⁷

Karolinska institutets folkhälsoakademi har gått ett steg längre och kopplat samman statistik som gäller stadsdelar med statistik om utbildningsnivå i Storstockholm. Då blir skillnaderna i medellivslängd ännu större. Enligt institutet skiljer det 18 år i medellivslängd mellan en kortutbildad person i Vårby, i Huddinge kommun, och en långutbildad i Danderyd.¹⁸

Skillnad i medellivslängd mellan olika kommuner hänger samman med genomsnittliga inkomster och utbildningsnivåer, men en rapport visar att det också finns andra samband. En hög andel kvinnor och en stor ung befolkning är faktorer som drar upp den förväntade medellivslängden.¹⁹

KAPITEL 4.

Medellivslängd, klass och kön i ett internationellt perspektiv

Sverige har internationellt sett en hög medellivslängd, även om Sverige rasat en aning jämfört med andra länder.²⁰

I Sverige har klyftan i medellivslängd ökat mellan personer med hög inkomst/lång utbildning jämfört med personer med låg inkomst/kort utbildning. Det är ett internationellt fenomen. I exempelvis Finland har denna klyfta ökat ännu mer än i Sverige.²¹ En bakomliggande förklaring är troligen den generella trenden mot ökad ekonomisk ojämlikhet inom länder.²²

Uppdelat på kön har män i Sverige en hög medellivslängd jämfört med andra länder. Även svenska kvinnor har en internationellt sett hög medellivslängd, men där är nivån inte riktigt lika imponerande som för männen. Jämfört med andra europeiska länder har de svenska männen den sjunde högsta medellivslängden medan kvinnor har den nionde högsta medellivslängden. Länder som Island, Italien och Spanien har numera en högre medellivslängd än Sverige både för kvinnor och män.²³

Högst medellivslängd bland kvinnor i Europa har spanjorskorna (86,2 år), de lever två år längre än kvinnor i Sverige. Bland männen är medellivslängden högst på Island (81,3 år), de lever 0,9 år längre än männen i Sverige.²⁴

Det finns en stark internationell samvariation mellan befolkningens inkomstnivå och medellivslängden. Ju högre inkomster desto längre lever människor. Dessutom finns ett samband mellan graden av jämlikhet i ett samhälle och medellivslängden. Ju jämlikare ett samhälle är desto längre lever befolkningen.²⁵ Statistiken för europeiska länder visar emellertid att även andra faktorer har betydelse. Spanien och Italien har i dag en högre medellivslängd trots att befolkningen har lägre inkomster och att länderna är mer ojämlika.²⁶ En möjlig förklaring som forskare pekat på är att kosten kring Medelhavet är nyttigare än i Norden.²⁷

Det övergripande mönstret är trots allt att befolkningens levnadsstandard har en mycket stor betydelse för hur länge människor lever. Överlag är medellivslängden lägre i fattigare länder än i rika. I Europa är medellivslängden bland kvinnor lägst i Moldavien (75,4 år), det vill säga 9,2 år lägre än i Sverige. För män är medellivslängden lägst i Ryssland (65,5 år), det vill säga 14,9 år lägre än i Sverige.²⁸

På global nivå är klyftorna i medellivslängd ännu större. Enligt FN-organet UNDP (2016) lever människor längst i Hongkong (84,2 år), medan medellivslängden är lägst i Swaziland (48,9 år). Swaziland är fattigt, men långt ifrån det allra fattigaste landet, men hög dödlighet i hiv/aids har tryckt ner medellivslängden.²⁹

Något som ger perspektiv på klasskillnaderna i medellivslängd inom Sverige är att jämföra skillnaden mellan Sverige och andra länder. Som nämnts ovan lever de 10 procent rikaste männen i Sverige nio år längre än de 10 procent fattigaste.³⁰ Det är exakt samma skillnad som mellan medellivslängden för hela gruppen män i Sverige jämfört med medellivslängden för män i Rumänien (det vill säga nio år).³¹

» **DET FINNS EN STARK INTERNATIONELL SAMVARIATION MELLAN BEFOLKNINGENS INKOMSTNIVÅ OCH MEDELLIVSLÄNGDEN**

Vidare är skillnaden i medellivslängd för de 10 procent rikaste kvinnorna i Sverige sju år längre än för 10 procent fattigaste. Det är samma skillnad som mellan medellivslängden för hela gruppen kvinnor i Sverige jämfört med medellivslängden för kvinnor i Azerbajdzjan (det vill säga sju år).

I hela världen är medellivslängden högre bland kvinnor än bland män,³² men det finns stora variationer mellan länderna när det gäller hur stor denna skillnad är. I Sverige lever kvinnor ungefär fyra år längre än män. I flera länder är denna skillnad mindre (2,2 till 3,8 år). Till den gruppen länder hör bland annat Island, Nederländerna och Storbritannien. I andra länder är klyftan i medellivslängd mellan män och kvinnor betydligt större. Allra störst är denna skillnad i Ryssland, Lettland, Litauen, Vitryssland och Ukraina, där kvinnor lever tio år längre än männen.³³

KAPITEL 5.

Orsaker till att klasstillhörighet alltmer påverkar medellivslängden

» **MEDELLIVSLÄNGDEN HAR ÖKAT SNABBARE FÖR DEM MED HÖGA INKOMSTER OCH LÅNG UTBILDNING ÄN FÖR DEM MED LÅGA INKOMSTER OCH KORT UTBILDNING**

Undantaget kvinnor med låga inkomster och kort utbildning har medellivslängden ökat för hela den svenska befolkningen. På tio år har den totala medellivslängden ökat med 0,7 år. Men den har ökat snabbare för dem med höga inkomster och lång utbildning än för dem med låga inkomster och kort utbildning.³⁴

Förklaringen till de ökade klyftorna är med andra ord att de rika och långutbildade dragit ifrån, inte att medellivslängden sjunkit för de fattigaste och de med kortast utbildning.³⁵

Den enskilt viktigaste orsaken till att medellivslängden ökat snabbare bland höginkomsttagare och långutbildade är att dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar minskat kraftigt i denna grupp. Detta får stort utslag på den samlade medellivslängden eftersom hjärt- och kärlsjukdomar är den vanligaste dödsorsaken i Sverige.³⁶ Drygt en tredjedel av dödligheten i Sverige är orsakad av hjärt- och kärlsjukdomar. Den näst vanligaste dödsorsaken är olika former av tumörer. Tillsammans står hjärt- och kärlsjukdomar och tumörer för 60 procent av dödsfallen i Sverige.³⁷

Eller uttryckt på ett annat sätt: Dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar har minskat i hela befolkningen, men betydligt snabbare bland höginkomsttagare och långutbildade än bland låginkomsttagare och kortutbildade.³⁸

Även i detta fall finns en könsskillnad. Bland höginkomsttagare och långutbildade har dödligheten minskat i hjärt- och kärlsjukdomar, men denna förändring är mer påtaglig bland män än bland kvinnor. Förändringarna av dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar är därför en förklaring till att klasskillnaderna har påverkat skillnaden i medellivslängd särskilt mycket för män.³⁹

Samtidigt har klyftan i dödlighet, på grund av lungcancer och andra cancersjukdomar, mellan olika sociala grupper ökat mer bland kvinnor än bland män.⁴⁰

Genom officiell statistik finns säkra uppgifter om korrelation mellan inkomst, utbildning och medellivslängd och om förändringen av olika dödsorsaker.⁴¹ Statistiken ger emellertid inte svar på vilka mekanismer som orsakar förändringarna, men även på det området finns flera välunderbyggda hypoteser.

En välkänd slutsats är till att börja med att orsakssambanden mellan inkomst- och utbildningsnivå och sämre hälsa (vilket ökar risken för dödlighet) går i båda riktningarna. Å ena sidan leder låga inkomster och kort utbildning till sämre livsbetingelser vilket skapar ohälsa. Å andra sidan minskar dålig hälsa möjligheten att klara utbildningar och att kunna försörja sig på ett arbete. De två orsakssambanden förstärker varandra.⁴²

Att låga inkomster och kort utbildning skapar sämre livsbetingelser beror i sin tur på en rad olika faktorer. Några troliga förklaringar är följande:

» **FOLKHÄLSO-
MYNDIGHETEN VISAR
I SIN STATISTIK
ATT DET FINNS
STORA SKILLNADER
I LEVNADSVANOR
BEROENDE PÅ
UTBILDNINGSNIVÅ**

- Människan är en social varelse som jämför sig med andra. Den som inte har samma möjligheter som andra människor att göra resor under semestern, att låta barnen delta på avgiftsbelagda fritidsaktiviteter, att ha råd att gå till tandläkaren, att köpa månads-kort till kollektivtrafiken etc. upplever stress.⁴³
- Människor i tillfälliga och osäkra jobb och med ofrivilliga deltids-jobb upplever oftare stress än människor med fasta heltidsarbeten.⁴⁴
- Stress är i sin tur en viktig förklaring till bland annat hjärt- och kärlsjukdomar. Vid stress frisätts stresshormonerna adrenalin och noradrenalin som gör att blodtrycket stiger och hjärtat slår snabbare. Alla människor upplever stress, men det som är farligt är när stressen blir kronisk.⁴⁵

I Sverige har klyftan i inkomst ökat mellan de rikaste och de fattigaste. Ojämligheten har blivit större. En rimlig hypotes är att dessa ökade klyftor i sin tur har ökat stressen hos dem med lägst inkomster och kortast utbildning.⁴⁶

En annan trolig hypotes är att personer med höga inkomster och lång utbildning oftare än andra får tillgång till kvalificerad vård. Både på grund av mer utbyggda personliga kontaktnät och att de kan betala mer för att få vård.⁴⁷

En annan typ av förklaringar handlar om sambanden mellan dödlighet och levnadsvanor.

Folkhälsomyndigheten visar i sin statistik att det finns stora skillnader i levnadsvanor beroende på utbildningsnivå.

Jämfört med högutbildade gäller följande för kortutbildade:

- De äter mindre frukt och grönt.
- De har oftare en stillasittande fritid.
- De röker oftare.
- De har oftare ett BMI högre än 30 (det vill säga oftare fetma).⁴⁸

Notabelt är också att skillnaden mellan kort- och långutbildade när det gäller hur många som röker dagligen har ökat sedan 2004. Det beror framför allt på att allt färre med lång utbildning röker. De som oftast röker i dag är kvinnor med kort utbildning och låg inkomst. Det är en trolig förklaring till att fler kvinnor med kort utbildning och låga inkomster drabbas av lungcancer och andra lungsjukdomar.⁴⁹

Däremot är alkoholkonsumtion inte lika beroende av social bakgrund. Enligt Folkhälsomyndighetens undersökningar finns "riskabla alkoholvänor" ganska jämnt fördelat i befolkningen oavsett utbildningsnivå.⁵⁰

Mekanismerna bakom de skilda levnadsvanorna mellan låginkomsttagare/kortutbildade och höginkomsttagare/långutbildade är svåra att undersöka vetenskapligt. Troligen finns ett stort komplex av förklaringar. En är att ett fysiskt slitsamt arbete kan leda till att människor inte orkar ha en lika aktiv fritid. En annan förklaring kan vara att underordning och återkommande stress underminerar motivationen för att värna den egna hälsan.⁵¹ Flera studier visar att personer som lever under kronisk stress i genomsnitt sover kortare tid, röker mer och motionerar mindre. Tre faktorer som var och en för sig ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar.⁵²

KAPITEL 6.

Politisk analys: Framsteg i välfärd har främst gynnat de mest välbärgade

I dag växer skillnaden i medellivslängd mellan höginkomsttagare och låginkomsttagare och mellan långutbildade och kortutbildade. Människors position i klassamhället ger allt större utslag på hur länge de lever. Att framstegen i ökad livslängd främst gått till dem med störst resurser är ett politiskt misslyckande. Välfärdssystemet i Sverige når uppenbarligen inte alla med samma träffsäkerhet.

Det är en orättvisa i sig att människor har olika förutsättningar att leva ett värdefullt liv. Redan startpunkten i livet är orättvis. Barn till förmögna föräldrar blir oftare än andra förmögna själva. Inte minst genom att de kan arva föräldrarnas förmögenhet. Rikedom skapar i sin tur gynnsamma förutsättningar för ett långt liv. Likaså har barn till långutbildade föräldrar betydligt större möjligheter att klara sig bra i skolan än barn till kortutbildade föräldrar. I takt med att likvärdigheten har urholkats har skolan blivit allt mindre kompensatorisk, det vill säga föräldrarnas utbildningsnivå har fått allt större betydelse för elevernas resultat. I nästa led skapar goda studieresultat och lång utbildning förutsättningar för ett långt liv.

När rika och långutbildade lever längre än fattigare och kortutbildade skapas också en regressiv omfördelning. Rika och långutbildade får fler år med betald pension och fler år med offentlig service.

En politik för ökad jämlikhet har betydelse för människors hälsa och för skillnaderna i medellivslängd. Om ojämlikheten i Sverige fortsätter att öka kommer troligen skillnaderna i medellivslängd mellan olika sociala grupper också att öka. En politik för ökad jämlikhet är med andra ord en politik som handlar om liv och död.

» **VÄLFÄRDS-
SYSTEMET I
SVERIGE NÅR
UPPENBARLIGEN
INTE ALLA MED
SAMMA
TRÄFFSÄKERHET**

Källor och vidare läsning

Kommissionen för jämlik hälsa har analyserat hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i samhället och lämnat förslag om hur hälsoklyftorna kan minskas. Kommissionen har publicerat en rad viktiga rapporter.⁵³ I denna studie hänvisas särskilt till *Hur ojämnt är Sverige? Sociala skillnader i dödsriser: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner*, Laura Hartman & Anna Sjögren, 2017. Rapporten kan laddas ner: <http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/03/4.-hur-ojaemlikt-aer-sverige-1.pdf>. Kommissionen för jämlik hälsa har nyligen avslutat sitt arbete.

En undersökning om hur inkomst- och utbildningsnivåer påverkar medellivslängden är skriven av forskare vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. De fyra forskare som genomfört undersökningen är Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander. Undersökningen är publicerad i form av en artikel, "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", i tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017. Artikeln kan laddas ner mot betalning. Se: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ecca.12224/full>. Som underlag för denna studie har också forskaren Markus Jäntti intervjuats (20/12, 2017). Notabelt är att denna form av statistik tar långt tid att få fram och att eftersläpningen är påtaglig. I den refererade undersökningen jämförs medellivslängden i Sverige 2007 med hur den var knappt två decennier tidigare (1990).

Två tidigare artiklar har publicerats med anledning av ovanstående undersökning från SOFI. 1: "Blunda inte för klass och kön, Annika Strandhäll", Liv Beckström, *Dagens Arena*, 4/11, 2017. <http://www.dagensarena.se/opinion/blunda-inte-klass-och-kon-annika-strandhall/> 2: "Fattiga kvinnor de enda som inte ökar sin livslängd", Lena Pettersson, *SVT Nyheter*, 19/10, 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fattiga-kvinnor-de-enda-som-inte-okar-sin-livslangd>.

Institutionen för Folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet har publicerat flera rapporter om sambandet mellan klass och hälsa. I denna studie hänvisas särskilt till rapporten *Livsvillkor, levnadsvanor och ohälsa i Stockholms län – öppna jämförelser 2010*, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2010:4. Den finns tillgänglig här: <https://skl.se/download/18.59311cdd145ac7ef71c7a286/1399970102732/skl-OJfolkhalsa09-Stockholm.pdf>. Se även artikeln "Livslängden skiljer sig stort mellan stadsdelar", Marcus Lindström, *Dagens Nyheter*, 12/5, 2014. Tillgänglig här: <https://www.dn.se/nyheter/sverige/livslangden-skiljer-sig-stort-mellan-stadsdelar/>

Institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet bildades i början av 2018 efter en sammanslagning av tidigare forskningsinstitut som CHES och SoRAD. På institutionens hemsida finns en rad artiklar och publikationer för nedladdning: <http://su.se/publichealth/publikationer>.

I en rapport från den dåvarande myndigheten Statens folkhälsoinstitut, *Folkhälsopolitisk rapport 2010 – Framtidens folkhälsa – allas ansvar*, 2010, finns statistik som visar att klyftan i medellivslängd mellan kort- och långutbildade började öka redan i början av 1980-talet. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5d2edf20c6f846cd91a2f7d20361e200/r2010-16-folkhalsopolitisk-rapport-2010.pdf>

Folkhälsomyndigheten publicerar rapporter och artiklar om den svenska folkhälsan och förändringar av medellivslängden. Ett av underlagen till denna rapport har varit artikeln *Medellivslängd*, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/folkhalsans-utveckling/halsa/medellivslangd/>. Vidare har Folkhälsomyndigheten åtta underlag om sambandet mellan utbildningsnivå och hälsa (2015). För en översikt se: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-och-halsa-hur-hanger-de-ihop/>

SCB publicerar återkommande rapporter om förändringar av medellivslängden inom Sverige och om hur medellivslängden i Sverige utvecklas i jämförelse med andra länder i Europa. Som underlag i detta sammanhang har SCB:s senaste rapport använts, *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf

SCB publicerar också artiklar om hur medellivslängden i Sverige förändras och om hur medellivslängd definieras och mäts (rätt term är snarast "förväntad återstående medellivslängd vid födseln"). För en översikt se *Hög medellivslängd i Sverige*, Jeroen de Munter, SCB, 6/3, 2017. https://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Hog-medellivslangd-i-Sverige/

Statistik över medellivslängden i olika stadsdelar av Stockholm finns i rapporten *Skillnadernas Stockholm*, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, Stockholms stad, 2015. www.stockholm.se/.../Rapport%201%20Skillnadernas%20Stockholm. För statistik som kopplar samman boendesegregation och utbildningsnivå se:

– *Livsvillkor, levnadsvanor och ohälsa i Stockholms län – öppna jämförelser 2010*, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2010:4, <https://skl.se/download/18.59311cdd145ac7ef71c7a286/1399970102732/skl-OJfolkhalsa09-Stockholm.pdf>.

– *Livsvillkor, levnadsvanor och ohälsa i Stockholms län – öppna jämförelser 2010*, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2014:3, http://dok.sls.sll.se/CES/FHG/Jamlik_halsa/Rapporter/livsvillkor-levnadsvanor-halsa.2014_3.2014.pdf.

– Se även: "Livslängden skiljer sig stort mellan stadsdelar", Marcus Lindström, *Dagens Nyheter*, 12/5, 2014. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/livslangden-skiljer-sig-stort-mellan-stadsdelar>.

Den som vill ta fram egen statistik om sambanden medellivslängd, hälsa, socioekonomi, utbildningsnivå och demografi i Stockholms län kan använda sig av "Folkhälsokollen" som drivs av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES), en del av Stockholms läns landsting, på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Se: <http://folkhalsokollen.se>

Statistik över medellivslängden i Malmö finns i rapporten *Malmö väg mot en hållbar framtid – Hälsa, välfärd och rättvisa*, Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, Malmö stad, 2013. http://malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b90/1491298327791/malmo Kommissionen_slutrapport_2014.pdf. Se även sammanfattande artikel: "Medellivslängden skiljer sju år stadsdelar emellan", osignerad, SR, 1/3, 2013. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5460321>

Statistik över medellivslängden i Göteborg finns i rapporten *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*, Göteborgs stad, 2014. <http://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504791808/svts/article15099716.svt/BINARY/Barnen%20som%20växer%20upp%20i%20Gbg.pdf>. Vidare återfinns motsvarande statistik i *Jämlikt Göteborg – Hela staden socialt hållbar – Jämlikhetsrapporten 2017*, Göteborgs stad, 2017. http://goteborg.se/wps/wcm/connect/3fe012fe-9367-4bd9-a0e9-52999da2ee7d/Jämlikhetsrapporten2017_171219.pdf?MOD=AJPERES

Socialstyrelsen publicerar återkommande statistik och analyser av dödsorsaker i Sverige. Det senaste underlaget är *Statistik om dödsorsaker 2016*, Socialstyrelsen, 2017. https://www.scb.se/contentassets/692abc00759c49b99539fc4bc92a2feb/hs0301_kd_2016.pdf

Global statistik över olika staters medellivslängd publiceras återkommande i FN-organet UNDP:s rapport "Human Development Report". I denna rapport har den senast publicerade statistiken från UNDP använts, det vill säga från 2016. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf

Det finns en del forskning om sambandet mellan utbildningsnivå och olika livsstilsfaktorer som rökning, kostvanor etc. (Däremot saknas forskning om sambandet mellan inkomstnivå och olika livsstilsfaktorer.) En bra översikt finns i rapporten *Hälsan bland personer med låg utbildningsnivå*, Mikael Nordberg, Enheten för folkhälsorapportering, Folkhälsomyndigheten, 2015. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-2015/halsan-bland-personer-med-lag-utbildningsniva-mikael-nordberg-2015.pdf>

Det finns en omfattande forskning om sambandet mellan stress och medellivslängd. För en översikt se bland annat "Så påverkar stressen hjärtat och blodkärl, osignerad intervju med forskaren Roger Lundholm, *Vetenskap & Hälsa*, 16/5, 2017. <http://www.vetenskaphalsa.se/sa-paverkar-stressen-hjarta-och-blodkarl/>

En rad studier och vetenskapliga artiklar pekar på att matvanorna runt Medelhavet är särskilt nyttiga. Se bland annat "Matens betydelse för åldrandet och livslängd", Tommy Cederholm, *Läkartidningen*, 6/2, 2016. <http://www.lakartidningen.se/Klinik-och-vetenskap/Klinisk-oversikt/2016/06/Matens-betydelse-for-aldrande-och-livslangd/>

Samtliga refererade uppgifter är hämtade från ovanstående källor. Värt att nämna är också rapporter som påvisar sambandet mellan klass och hälsa samt mellan jämlikhet och medellivslängd. Tre publikationer på svenska är av särskild vikt: *Ojämlighet dödar*, Göran Therborn, 2016, *Jämlikhetsanden*, Richard Wilkinson & Kate Pickett, 2010 samt *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.

Noter

- 1 "Hög medellivslängd i Sverige", Jeroen de Munter, SCB, 6/3, 2017. https://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Hog-medellivslangd-i-Sverige/
- 2 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 3 "Fattiga kvinnor de enda som inte ökar sin livslängd", Lena Pettersson, *SVT Nyheter*, 19/10, 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fattiga-kvinnor-de-enda-som-inte-okar-sin-livslangd>.
- 4 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 5 *Folkhälsopolitisk rapport 2010 – Framtidens folkhälsa – allas ansvar*, Statens folkhälsoinstitut, 2010. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5d2edf20c6f846cd91a2f7d20361e200/r2010-16-folkhalsopolitisk-rapport-2010.pdf>
- 6 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 7 Ibid.
- 8 "Folkhälsomyndigheten, åtta underlag om sambandet mellan utbildningsnivå och hälsa", 2015. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-och-halsa-hur-hanger-de-ihop/> & "Hur ojämlikt är Sverige? Sociala skillnader i dödsrisker: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner", Laura Hartman & Anna Sjögren, Kommissionen för jämlik hälsa, Underlagsrapport, 2017. <http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/03/4.-hur-ojaemlikt-aer-sverige-1.pdf>
- 9 "Hur ojämlikt är Sverige? Sociala skillnader i dödsrisker: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner", Laura Hartman & Anna Sjögren, Kommissionen för jämlik hälsa, Underlagsrapport, 2017. <http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/03/4.-hur-ojaemlikt-aer-sverige-1.pdf>
- 10 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 11 "Hur ojämlikt är Sverige? Sociala skillnader i dödsrisker: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner", Laura Hartman & Anna Sjögren, Kommissionen för jämlik hälsa, Underlagsrapport, 2017. <http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/03/4.-hur-ojaemlikt-aer-sverige-1.pdf>
- 12 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 13 Ibid.
- 14 Ibid.

- 15 *Skilnadernas Stockholm*, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, Stockholms stad, 2015. www.stockholm.se/.../Rapport%201%20Skilnadernas%20Stockholm
- 16 *Malmös väg mot en hållbar framtid – Hälsa, välfärd och rättvisa*, Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, Malmö stad, 2013. Se även sammanfattande artikel: "Medellivslängden skiljer sju år stadsdelar emellan", osignerad, SR, 1/3, 2013. http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5460321http://malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b90/1491298327791/malmo-kommissionen_slutrapport_2014.pdf
- 17 *Skilnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*, Göteborgs stad, 2014. <http://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504791808/svts/article15099716.svt/BINARY/Barnen%20som%20växer%20upp%20i%20Gbg.pdf>. *Jämlikt Göteborg – Hela staden socialt hållbar – Jämlikhetsrapporten 2017*, Göteborgs stad, 2017. http://goteborg.se/wps/wcm/connect/3fe012fe-9367-4bd9-a0e9-52999da2ee7d/Jamlikhetsrapporten2017_171219.pdf?MOD=AJPERES
- 18 Dessa uppgifter är uträknade utifrån den statistik som finns i rapporten *Livsvillkor, levnadsvanor och ohälsa i Stockholms län – öppna jämförelser 2010*, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2010:4, <https://skl.se/download/18.59311cdd145ac7ef71c7a286/1399970102732/skl-OJfolkhalsa09-Stockholm.pdf>, Se även: "Livslängden skiljer sig stort mellan stadsdelar", Marcus Lindström, *Dagens Nyheter*, 12/5, 2014. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/livslangden-skiljer-sig-stort-mellan-stadsdelar/>
- 19 "Hur ojämnt är Sverige? Sociala skillnader i dödsrisken: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner", Laura Hartman & Anna Sjögren, Kommissionen för jämlik hälsa, Underlagsrapport, 2017. <http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/03/4.-hur-ojaemlikt-aer-sverige-1.pdf>
- 20 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 21 Uppgifter från forskaren Markus Jäntti, intervju 20/12, 2017.
- 22 Se bland annat resonemangen i *Ojämlighet dödar*, Göran Therborn, 2016, *Jämlikhetsanden*, Richard Wilkinson & Kate Pickett, 2010 samt *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.
- 23 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 24 Ibid.
- 25 Se bland annat resonemangen i *Ojämlighet dödar*, Göran Therborn, 2016, *Jämlikhetsanden*, Richard Wilkinson & Kate Pickett, 2010 samt *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.
- 26 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 27 "Matens betydelse för åldrandet och livslängd", Tommy Cederholm, *Läkartidningen*, 6/2, 2016. <http://www.lakartidningen.se/Klinik-och-vetenskap/Klinisk-oversikt/2016/06/Matens-betydelse-for-aldrande-och-livslangd/>
- 28 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf

- 29 *Human Development Report*, UNDP, 2016. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf
- 30 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 31 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 32 *Human Development Report*, UNDP, 2016. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf
- 33 *Demografiska rapporter – Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen*, Rapport 2016:4, SCB, 2016. https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2016A01R_BR_BE51BR1604.pdf
- 34 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 35 Ibid.
- 36 Ibid.
- 37 *Statistik om dödsorsaker 2016*, Socialstyrelsen, 2017. https://www.scb.se/contentassets/692abc00759c49b99539fc4bc92a2feb/hs0301_kd_2016.pdf
- 38 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017.
- 39 Ibid.
- 40 Ibid.
- 41 "Trends in Life Expectancy by Income and the Role of Specific Causes of Death", Karin Hederos, Markus Jäntti, Lena Lindahl och Jenny Torssander, tidskriften *Economica LSE*, senaste versionen 28/2, 2017. *Hälsan bland personer med låg utbildningsnivå*, Mikael Nordberg, Enheten för folkhälsorapportering, Folkhälsomyndigheten, 2015. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-2015/halsan-bland-personer-med-lag-utbildningsniva-mikael-nordberg-2015.pdf>
- 42 Se bland annat resonemangen i *Ojämlighet dödar*, Göran Therborn, 2016, *Jämlikhetsanden*, Richard Wilkinson & Kate Pickett, 2010 samt *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.
- 43 Ibid.
- 44 Ibid.
- 45 "Så påverkar stressen hjärtat och blodkärl, osignerad intervju med forskaren Roger Lundholm, *Vetenskap & Hälsa*, 16/5, 2017. <http://www.vetenskaphalsa.se/sa-paverkar-stressen-hjarta-och-blodkarl/>
- 46 Se bland annat resonemangen i *Ojämlighet dödar*, Göran Therborn, 2016, *Jämlikhetsanden*, Richard Wilkinson & Kate Pickett, 2010 samt *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.
- 47 Ibid.
- 48 *Hälsan bland personer med låg utbildningsnivå*, Mikael Nordberg, Enheten för folkhälsorapportering, Folkhälsomyndigheten, 2015. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-2015/halsan-bland-personer-med-lag-utbildningsniva-mikael-nordberg-2015.pdf>

- 49 Se de åtta olika underlagen om sambandet mellan utbildningsnivå och hälsa, Folkhälsomyndigheten 2015, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/konferensdokumentation/utbildningsniva-och-halsa-hur-hanger-de-ihop/>
- 50 Ibid.
- 51 *Statussyndromet*, Michael Marmot, 2006.
- 52 "Så påverkar stressen hjärtat och blodkärl, osignerad intervju med forskaren Roger Lundholm, *Vetenskap & Hälsa*, 16/5, 2017. <http://www.vetenskaphalsa.se/sa-paverkar-stressen-hjarta-och-blodkarl/>
- 53 Se kommissionens hemsida: <http://kommissionjamlikhalsa.se/publikationer>.

- Rapport 1: Klass, identitet och politisk mobilisering
- Rapport 2: Arbetarlitteraturen och klassamhället
- Rapport 3: Arbetarklassens symboliska utplåning i medelklassens medier
- Rapport 4: Mediekapitalet
- Rapport 5: Nomaderna på den svenska arbetsmarknaden
- Rapport 6: Det nya arbetslivet: management-by-stress
- Rapport 7: Svängdörrarnas förlovade land
- Rapport 8: Vilka är "vi" i jämställdhetspolitiken?
- Rapport 9: Klassamhällets tystade röster och perifera platser
- Rapport 10: En fråga om klass i framtidsstaden Malmö
- Rapport 11: I väntan på klasspolitik
- Rapport 12: Medelklassens förändrade maktposition
- Rapport 13: Professionerna, mellanskikten och klassanalysen
- Rapport 14: Klassamhällets rasifiering i arbetslivet
- Rapport 15: Arbetarrörelsens blinda fläck
- Rapport 16: Ägande- och förmögenhetsstrukturen och dess förändring sedan 1980
- Rapport 17: Välfärdsmodellens omvandling
- Rapport 18: Klass och hälsa
- Rapport 19: Klassamhället och döden